

**ZOOLOGICKÝ PRŮZKUM PŘÍRODNÍ PAMÁTKY
BĚLOHRADSKÁ BAŽNATNICE**

2016

Obsah

1. Zaměření a metody průzkumu.....	3
2. Komentáře k vzácnějším a z ochrannářského hlediska důležitým druhům.....	3
2.1 Bezobratlí.....	3
2.2 Obojživelníci a plazi.....	3
2.3 Ptáci.....	4
3. Celkové shrnutí.....	5
4. Závěr.....	5
Podrobné výsledky zaznamenaných druhů v roce 2016.....	6
Vážky.....	6
Motýli.....	6
Obojživelníci	7
Plazi.....	7
Ptáci.....	7

ZHOTOVITEL:

David Číp, ČSOP JARO, Národní 83, 551 01 Jaroměř
tel.+ 420 603 847 189, e-mail: coracias@seznam.cz

1. Zaměření a metody průzkumu

Zoologický průzkum probíhal během čtyř kontrol v jarním a letním období roku 2015 a byl zaměřen na celé území přírodní památky, tedy jak na lesní porosty, tak i na mokřady a louky. Sledování obratlovců probíhalo standardními vizuálními a akustickými postupy. Při denních a v případě výzkumu obojživelníků a ptáků i nočních průzkumech byly zaznamenávány všechny druhy ptáků, obojživelníků a plazů zjištěné během pochůzky.

Bezobratlí byli zjišťováni vizuálně při procházení terénu, případně loveny do entomologické sítě nebo smýkáním v trávě, a to na rozdíl od obratlovců pouze během denních kontrol. Pasti na odchyt bezobratlých ani obratlovců používány nebyly.

2. Komentáře k vzácnějším a z ochrannářského hlediska důležitým druhům

2.1 Bezobratlí

V případě vážek a denních motýlů zde nebyly zjištěny žádné zajímavější druhy, snad s výjimkou ohniváčka černočárného, což je jednak zvláště chráněný druh podle naší legislativy a jednak druh velmi lokální v západní Evropě, což vedlo k jeho zařazení mezi celoevropsky chráněné druhy prostřednictvím systému Natura 2000. V západní Evropě proběhly pokusy o repatriaci tohoto druhu na místa, odkud v minulosti vymizel. Na rozdíl od jiných podobných repatriací, které se povedly (např. repatriace modráška černoskvorného v Anglii), tak se tento druh nikde repatriovat nepovedlo a v západní Evropě patří proto i nadále mezi velmi vzácné druhy. V ČR se však aktuálně v posledních letech přirozeně šíří a ve východních Čechách dnes patří mezi relativně běžné druhy. Tento stav však může být pouze dočasný, jak se ukazuje na příkladu celé řady jiných denních i nočních motýlů, které dříve bývaly běžnou součástí naší přírody a dnes patří mezi kriticky ohrožené druhy nebo dokonce vymizelé z celé ČR.

2.2 Obojživelníci a plazi

Všechny zde nalezené druhy plazů a obojživelníků (až na skokana hnědého) patří mezi zvláště chráněné druhy. Kuňka obecná a čolek velký navíc i mezi druhy chráněné celoevropsky, prostřednictvím systému Natura 2000 s povinností vyhledávat pro jejich nejsilnější populace na území členských států zvláště chráněná území. Obojživelníci a plazi patří obecně mezi skupinu organismů, které z naší přírody plošně mizí. Po úzce specializovaných parazitoidech a parazitech, majkovitých broucích, celé řady blanokřídlých, motýlů a ptáků zemědělské krajiny se jedná o jedny z nejohroženějších skupin živočichů. Úbytek se týká i zatím nechráněného skokana hnědého, který by si dnes už rovněž zasloužil přiřazení k zvláště chráněným druhům.

Mezi nejohroženější východočeské druhy obojživelníků patří po ropuše krátkonohé, zelené a skokanovi ostronosém hlavně kuňka obecná a čolek velký. Početnost kuňky obecné (ale i dalších druhů obojživelníků) v Bělohradské bažantnici naštěstí zatím pozvolna roste (Číp – vlastní průzkumy, nepublikováno). Důvodem bylo v minulosti velice vhodné vyhloubení dobře umístěných i dobře zrealizovaných tůní, jejichž zbudování zde zajistila AOPK Hradec Králové. Ty dnes představují velmi důležité místo rozmnožování naprosté většiny zdejších obojživelníků (ale i naprosté většiny zdejších druhů vážek).

Velmi potěšitelné je i letošní prokázání výskytu čolka velkého (a o to cennější šlo nález proto, že se jednalo o subadultního jedince = důkaz rozmnožování). Jedná se o první prokázání tohoto druhu na území této přírodní památky ze strany autora, kterému zároveň není známo, že by zde někdo tento druh v minulosti nalezl. Podobný názor (který však je nutno ještě podložit studiem historických pramenů a vlastních záznamů) má i RNDr. Blanka Mikátová, tedy jeden z největších specialistů na faunistiku rozšíření obojživelníků a plazů v ČR.

Dosavadní existence tůní v této přírodní památce již jednoznačně prokázala jejich prospěšnost a nesmírný význam pro zdejší obojživelníky a vážky. Je proto zcela klíčové věnovat jim zvýšenou pozornost – zejména se snažit o to, aby nezarůstaly rákosem (= kosit rákos i přímo v tůních nebo jej alespoň v pravidelných, několikaletých intervalech odstraňovat odbagrováním těžkou technikou). Zároveň by bylo více než vhodné na místech, které nejsou v konfliktu s ochranou cenných rostlinných společenstev, zbudovat tůně další, dostatečně členité a různorodé. I u takto nově zbudovaných tůní je velmi důležité hlídat jejich stav – zejména v souvislosti s nežádoucí expanzí orobince širolistého a úzkolistého a rákosu.

Pro obojživelníky a plazy mají rovněž nemalý význam zimoviště, která ve vhodných částech lokality vznikla díky využití pokosené biomasy vzniklé při údržbě lokality. Není nutné a asi ani žádoucí, aby veškerá biomasa byla využívána pro doplňování zdejších zimovišť, ale zároveň je žádoucí aby se na jejich stálo přítomnost nezapomínalo. Platí to i pro využití dřevní biomasy (např. větví), které není žádoucí likvidovat jako odpad (protože v momentě, kdy je biomasa využita pro zbudování zimovišť a líhnišť, se podle platné legislativy o odpad už nejedná), ale je žádoucí je ponechávat k postupnému zetlení na vhodných místech na lokalitě.

2.3 Ptáci

Ze zajímavějších druhů ptáků, které zde byly zaznamenány, se jednalo o několik zvláště chráněných druhů či druhů na červených seznamech. Mezi ty nejcennější patří žluva hajní, lejsek bělokrký, černohlavý a šedý, případně i strakapoud malý, datel černý a budníček lesní. Všechno to jsou druhy vázané na starší až „přestárlé“ lesní porosty s dostatkem odumírajícího a mrtvého dřeva s dutinami. Pro podporu a nejlépe i aktivní ochranu těchto druhů je nutné zachovat co největší podíl starých listnatých stromů, jejich ponechání nejlépe až do stádia úplného rozpadu (případně z hlediska bezpečnosti návštěvníků i jejich ořez na torza či alespoň vysoké pařezy). A vhodné by bylo i prosvětlení zdejších lesních porostů tak, aby jednak byl odstraněn co největší podíl smrku, ale hlavně, aby bylo dosaženo co největšího proslunění zdejších lesních porostů. Tzn. ideálně odstraňovat zejména mladší věkové kategorie (cca do 100 let) a naopak ponechávat ty staré a přestárlé.

Z hlediska zdejších nejcennějších druhů ptáků by měl nemalý význam i pravidelný ořez listnatých dřevin na hlavu, či alespoň „na pahýly“. Tato opatření by byla velmi žádoucí i z hlediska podpory netopýrů, jejichž výzkum zde autor sice cíleně nezajišťoval, ale došlo zde k jejich „obecnému“ prokázání jednak vizuálně a jednak i s pomocí detektoru + nálezem obsazené dutiny s kolonií (zjištění na základě akustických projevů).

3. Celkové shrnutí

Z hlediska podpory naprosté většiny zdejších chráněných a v ČR vzácnějších či ohrožených druhů živočichů je zcela klíčová pravidelná (nejlépe mozaikovitá) údržba zdejších travních porostů (ideálně kombinace seče s pastvou), zbudování nových a obnova a údržba těch stávajících tůní a mokřadů, likvidace některých náletových dřevin za účelem většího oslunění trvalých travních porostů (zejména vybrané pásy olšin), naopak co největší ušetření starých a přestárých listnatých dřevin (zejména těch osluněných) před jejich likvidací a jejich ponechání na místě až do stádia jejich úplného rozkladu, proslunění zdejších lesních porostů + pravidelný ořez některých listnatých dřevin (zejména vrby, ale i duby, jilmy, osiky, břízy, jasanů, ...) na hlavu (interval ořezu v rozmezí cca 5 – 7 let u vrby, osiky a břízy, 10 – 20 let u dubů, jilmů, jasanů,...) či alespoň občasné kácení některých těchto dřevin „na pahýl“, torzo nebo alespoň vysoký pařez.

4. Závěr

Přírodní památka Bělohradská bažantnice patří mezi přírodovědně i kulturně cenné území, které si i nadále zaslouží zvláštní ochranu. Jakkoli se nejedná o celostátně či dokonce celoevropsky mimořádně významnou lokalitu, její mimořádný regionální význam je naopak nezpochybnitelný. Je však zcela klíčové pokračovat v dosavadní snaze o zachování druhově bohatých travních porostů, a to nejlépe kombinací pastvy a kosení, obnově či budování nových mokřadů, ochraně starých stromů a nejlépe (což je velká výzva do budoucna) i likvidaci některých náletových dřevin + prosvětlování zdejších lesních porostů a cílené snaze o specifickou údržbu dřevin (hlavně ořez).

Jedině tak si svůj biologický význam tato přírodní památka nejen že udrží i do budoucna, ale dokonce by mohl ještě více stoupat.

Podrobné výsledky zaznamenaných druhů v roce 2016

Významnější druhy pro lokalitu jsou podtrženy.

Vážky

motýlice lesklá (*Calopteryx splendens*), jednotlivě
šídlatka hnědá (*Sympecma fusca*), jednotlivě
šídlatka páskovaná (*Lestes sponsa*), desítky
šídélko brvonohé (*Platycnemis pennipes*), desítky
šídélko větší (*Ischnura elegans*), desítky
šídélko páskované (*Coenagrion puella*) nižší desítky
šídélko ruměné (*Pyrrhosoma nymphula*) jednotlivě
šídlo modré (*Aeshna cyanea*) jednotlivě
šídlo královské (*Anax imperator*) jednotlivě
šídlo pestré (*Anax imperator*) jednotlivě
leskllice měděná (*Cordulia aenea*) jednotlivě
vážka ploská (*Libellula depressa*), jednotlivě
vážka černořitná (*Orthetrum cancellatum*) jednotlivě
vážka obecná (*Sympetrum vulgatum*), jednotlivě
vážka rudá (*Sympetrum sanguineum*), jednotlivě

Motýli

bělásek řeřichový (*Anthocharis cardamines*), jednotlivě
bělásek řepkový (*Pieris napi*), nižší desítky
žluťásek řešetlákový (*Gonepteryx rhamni*) jednotlivě
ohniváček černočárny (*Lycaena dispar*), jednotlivě
modrásek jehlicový (*Polyommachus icarus*), jednotlivě
babočka paví oko (*Inachis io*) jednotlivě až nižší desítky
babočka síťkovaná (*Araschnia levana*) jednotlivě
babočka bíle C (*Polygonia c-album*) jednotlivě
babočka admirál (*Vanessa atalanta*) jednotlivě
perle'ovec stříbropásek (*Argynnis paphia*) desítky
okáč pohánkový (*Coenonympha pamphilus*) desítky
okáč bojínkový (*Melanargia galatea*) jednotlivě
okáč prosíčkový (*Aphantopus hyperantus*) jednotlivě
okáč luční (*Maniola jurtina*) desítky
okáč pýrový (*Pararge aegeria*) jednotlivě
soumračník jitrocelový (*Carterocephalus palaemon*), jednotlivě
soumračník čárečkovaný (*Thymelicus lineola*) nižší desítky
soumračník rezavý (*Ochlodes sylvanus*) jednotlivě

Obojživelníci

čolek obecný (*Triturus vulgaris*), nižší desítky, na lokalitě se rozmnožuje
čolek velký (*Triturus cristatus*), jediný nález (1 subadult), na lokalitě se rozmnožuje
kuňka ohnivá (*Bombina orientalis*) nižší desítky, na lokalitě se rozmnožuje

ropucha obecná (*Bufo bufo*), jednotlivě, na lokalitě se patrně nerozmnožuje
rosnička zelená (*Hyla arborea*), jediný nález (1 samec), na lokalitě se rozmnožuje
skokan hnědý (*Rana temporaria*), desítky, na lokalitě se rozmnožuje
skokan zelený (*Rana kl. esculenta*), desítky, na lokalitě se rozmnožuje

Plazi

ještěrka živorodá (*Zotoca vivipara*) jednotlivě
slepýš křehký (*Aguis fragilis*) jednotlivě
užovka obojková (*Natrix natrix*) jednotlivě

Ptáci

Druhy bez přímé vazby na lokalitu:

holub skalní (*Columba livia f.domestica*)
rorýs obecný (*Apus apus*)

Jedná se téměř výhradně o ptáky kteří nad lokalitou přeletují bez toho, aniž by zde hledali potravu či zde hnízdili.

Druhy které zaletují za potravou, ale jejich hnízdění na lokalitě či v jejím nejbližším okolí je nepravděpodobné:

poštolka obecná (*Falco tinnunculus*)
moták pochop (*Circus aeruginosus*)
vlašťovka obecná (*Hirundo rustica*)
jiříčka obecná (*Delichon urbica*)

Druhy s prokázaným, pravděpodobným nebo možným hnízděním:

Brhlík lesní (*Sitta europaea*)
Budníček větší (*Phylloscopus trochilus*)
Budníček menší (*Phylloscopus collybita*)
Budníček lesní (*Phylloscopus sibilatrix*), min. 2 páry
Červenka obecná (*Erithacus rubecula*)
Čížek lesní (*Carduelis spinus*)
Datel černý (*Dryocopus martius*), 1 pár
Dlask tlustozobý (*Coccothraustes coccothraustes*)
Drozd zpěvný (*Turdus philomelos*)
Drozd brávník (*Turdus viscivorus*)
Drozd kvíčala (*Turdus pilaris*)
Hýl obecný (*Pyrrhula pyrrhula*)
Konipas bílý (*Motacilla alba*)
Kos černý (*Turdus merula*)
Kukačka obecná (*Cuculus canorus*)
Králíček obecný (*Regulus regulus*)

Králíček ohnivý (*Regulus ignicapillus*)
Krkavec velký (*Corvus corax*)
Křivka obecná (*Loxia curvirostra*)
Lejsek šedý (*Muscicapa striata*), min. 4 páry
Lejsek černohlavý (*Ficedula hypoleuca*), min. 2 páry
Lejsek bělokrký (*Ficedula albicolis*), min. 1 pár
Mlynařík dluhoocasý (*Aegithalos caudatus*)
Pěnice pokřovní (*Sylvia curruca*)
Pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*)
Pěnice hnědokřídla (*Sylvia communis*)
Pěnice slavíková (*Sylvia borin*)
Pěnkava obecná (*Fringila coelebs*)
Pěvuška modrá (*Prunella modularis*)
Rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*)
Rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*)
Sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*)
Sojka obecná (*Garrulus glandarius*)
Stehlík obecný (*Carduelis carduelis*)
Straka obecná (*Pica pica*)
Strakapoud velký (*Dendrocopos major*)
Strakapoud malý (*Dendrocopos minor*), min. 2 páry
Strnad obecný (*Emberiza citrinella*)
Střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*)
Sýkora koňadra (*Parus major*)
Sýkora modřinka (*Parus caeruleus*)
Sýkora uhelníček (*Parus ater*)
Sýkora babka (*Parus palustris*)
Sýkora lužní (*Parus montanus*)
Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*)
Šoupálek dlouhoprstý (*Certhia familiaris*)
Zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*)
Zvonek zelený (*Carduelis chloris*)
Žluna zelená (*Picus viridis*)
Žluva hajní (*Oriolus oriolus*), 2 páry